

DIEMIE PIÉTER*

A tudomány-, technika- és orvostörténet a millecentenáriumi megemlékezések keretében

Hölgyeim és Uraim! Kedves Kollégák!

Amint arra Szabadváry professzor úr már utalt, ennek a háromnapos konferenciának oly gazdag és zsúfolt a programja, hogy ez is indoka lehet hozzászólásom rövidségének. A másik indok az, hogy nincs még vége az évfordulós évnek, még nem fejeztük be az összegzést. Ezért csak egy általános képet próbálok meg felvázolni arról, milyen szerepet játszott a tudomány- és technikatörténet a millecentenáriumi ünnepségek keretében. Ezzel persze kicsit furcsa helyzetbe is kerültem, hiszen olyanoknak tartok erről előadást, akik jórészt éppen maguk tették le az asztalra mindazt, amiről szólok.

Ebben a körben is nyilván közismert, hogy a millecentenáriumi év fő célkitűzései között szerepelt – egyebek mellett – új kulturális értékek teremtése. Ehhez az adatok és a tapasztalatok szerint a tudománytörténet minden ágának művelői jelentős mértékben hozzájárultak. Az alábbiakban – pusztán a könnyebb megértés kedvéért – formailag elkülönítve, három kategóriát (konferenciák és tanácskozások, kiállítások, kiadványok) alkalmazva villantom fel a legfontosabbakat.

Szabadjon az ICOHTEC rendezvényével kezdeni, hiszen ez nemzetközi jelentőségű volt. A Nemzetközi Technikatörténeti Bizottság budapesti ülése ez év augusztusában – tudomásom szerint – soha nem látott részvétellel zajlott és igen nagy sikerrel, nagyon sok aktív résztvevővel. Azt gondolom, hogy szakmai és nemzeti szempontból egyaránt jelentőséggel bírt a Magyarok IV. Világtalálkozója keretében és annak kapcsán megvalósult tudóstalálkozó ez év júniusában. Ugyancsak fontosak voltak azok a fórumok, szakkonferenciák, amelyeket a MTESZ, illetve különböző bizottságai közreműködésével és szervezésével az ország több pontján rendeztek. Gondolok elsősorban a májusban Szolnokon tartott fórumra, azután az Esztergomban és Tatabányán május végén – június elején tartott több napos fórumra, valamint utalok a MTESZ különböző szakmai egyesületeinek további rendezvényeire. Az Országos Műszaki Múzeum és a Budapesti Műszaki Egyetem kiállításához kapcsolódó szakmai találkozót külön is meg kell említenem. A sort pedig éppen ez a mostani tanácskozás zárja.

Talán még ennél is gazdagabb a kiállítások köre. Mindenképpen elsőként kell említeni a Műszaki Egyetem és az Országos Műszaki Múzeum közös kiállítását „A technikai fejlődés és műszaki felsőoktatás Magyarországon” címmel a Műszaki Egyetem épületében májusban, amelynek meg-

* 1015 Budapest, Bártfai utca 51.

valósításához számos jelenlévő járult hozzá. Mellette feltétlenül említést érdemelnek a Közlekedési Múzeum, a Vízügyi Múzeum, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár tárlatai, legyenek akár állandó, akár időszakos kiállítások. Ezek átfogó képet adnak egy-egy tudományterület, technikatörténeti terület történetéről, fejlődéséről. És nem szabad megfeledkezni a többi szakmai intézményről (elsősorban múzeumról) meg a munkájukat segítő szakemberekről sem. A Postamúzeum kapcsán kiemelném az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékparkban lévő kiállítás modernizálását, de említhetem az Építészeti Múzeum több tárlatát, a Vegyészeti Múzeum kiállítását, a Földalatti Vasút Múzeumot.

Külön említésre méltónak ítélem azt a tényt (a korábbiakban elhangzottak fényében is), hogy a General Electric teljes mértékben saját erőből állandó kiállítást valósított meg, amely elődje, a Tungsram történetét mutatja be, miként azt is, hogy a Hungexpo is megemlékezett az idei vásáron a vásárok történetéről. Ne feledkezzünk el továbbá arról, amit Havass Miklós már említett: a Magyar Természettudományi Múzeum új épületében megnyílt állandó kiállítás és az időszakos kiállítások bizonyosan újabb társadalmi csoportokra terjesztik majd ki a természettudományok vonzerejét.

Sok mindent nem említettem az idő rövidsége miatt, ezért álljon itt egy, az ilyen felsorolások végére illő kifejezés: és így tovább. Mindemellett – vagy éppen a fentiek fényében – különösen szomorúnak tartom, hogy ebben az évben sem sikerült megtalálni az Országos Műszaki Múzeum állandó kiállítási helyét. Ismerve a művelődési kormányzat szándékait, hiszem és remélem, hogy a részben pénzügyi, részben bürokratikus nehézségek ellenére a közeli jövőben, legkésőbb a következő nagy évfordulóig ez a terv is megvalósul. Hiszen ez nem csupán a tudomány- és technikatörténettel foglalkozó kollégáknak, hanem mindannyiunknak egyaránt fontos.

A kiadványok sorában első helyen természetesen a tanácskozásokhoz és kiállításokhoz kapcsolódó publikációkat említhetjük. Ezek közül is kiemelkedik az 1995 őszén rendezett ankét anyaga, amelyre már előttem utaltak. Vállalva a szubjektivitás „vádját”, további két publikációt szeretnék még megemlíteni. Egyrészt a tudóstalálkozó alkalmából megjelent Tudóslexikont, amely elsősorban Nagy Ferenc barátunk munkáját dicséri – persze sok más közreműködőével együtt –, másrészt a formájában és tartalmában is európai értékű patikatörténeti kiadványt, amely szintén látható itt is. Ezek mellett legalább említeni kell az Országos Műszaki Múzeum, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár, a Közlekedési Múzeum, az Építészeti Múzeum, az OMIKK és a különböző bizottságok kiadványait. Remélem, hogy az ünnepi év után össze lehet majd állítani egy teljes listát mindezekekről.

Talán nem egészen a tudomány- és technikatörténet körébe tartozik, de valahol mégiscsak érintkezik vele, ezért említek még – példaként csak – néhány további programot: Mérnökpedagógiai Világkongresszus; Génius 96; az Internet Expón létrehozott virtuális magyar pavilon, ahol böngészés közben például a Lánchíd megszületésének történetével kapcsolatos anyagokat is tanulmányozhat a hazai és külföldi érdeklődő. És itt is folytathatnám a sort.

Úgy vélem, még ez a vázlatos és előzetes áttekintés is igazolja, hogy a szakemberek kitettek magukért. Ez a történeti évforduló egyik oldalról némi kiegészítő forrást nyitott a számunkra, a másik oldalról viszont sok új tudományos, szakmai eredményt hozott. A kettő az én véleményem szerint összekapcsolódik még akkor is, ha nyilvánvaló, hogy a kiegészítő források nem lehettek azonos súlyúak az igényekkel és az elvárásokkal. Talán ennek a területnek az eredményeihez is hozzájárult a Honfoglalás 1100. évfordulója Emlékbizottság titkársága és a MTESZ között létrejött együttműködési szerződés, amelyet – közös szándékunk és akaratunk ellenére – nem tudtunk ugyan olyan mértékben kiszélesíteni, mint szeretnénk volna, de így is kölcsönös haszonnal és előnnyel járt.

Végezetül kötelességem a jelenlévők figyelmét arra irányítani, hogy megkezdődött a felkészülés az államalapítás millenniuma és az ezredforduló megünneplésére. Ha a tudomány-, technika- és orvostörténet művelői azt akarják, hogy az általuk fontosnak tartott témák ott legyenek a 2000-ben esedékes évforduló rendezvényei, programjai között, akkor ideje a nyilván a fejekben már meglévő programokat, elképzeléseket, terveket konkretizálni és minél előbb csatlakozni a kibontakozóban lévő előkészületekhez. Ehhez kívánok a 25 éves bizottságnak és valamennyi lelkes szakembernek sok sikert.